

**СТАНОВИЩЕ
ОТ ХРИСТИНА ГЕОРГИЕВА АМБАРЕВА
ИНСТИТУТ ЗА ФИЛОСОФИЯ И СОЦИОЛОГИЯ – БАН
ПРОФЕСИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ: 2.3.ФИЛОСОФИЯ, ЕСТЕТИКА
ЗА НАУЧНИТЕ ТРУДОВЕ НА ПРОФ. Д-Р КРИСТИАН КРЪСТИНОВ БАНКОВ**

Становището е изготвено на основание заповед на Ректора на НБУ № 3-РК-269/13.07.2022 г. и решение на Академичния съвет на НБУ от 11/12.07.2022 г., както и решение на Научното жури от 14.09.2022 година. Съдържанието на становището е съобразено със съществуващия Закон за развитие на академичния състав, Правилника за неговото приложение и Наредбата за развитието на академичния състав на НБУ.

1. Значимост на изследвания проблем в научно и научно-приложно отношение.

Предложеният за разглеждане дисертационен труд на проф. д-р Кристиан К. Банков представлява семиотично изследване на дигиталната култура. Той е представен на английски език, оригинален език на публикацията, и носи заглавието “The Digital Mind. Semiotic Explorations in Digital Culture”, „Дигиталният ум. Семиотични изследвания на дигиталната култура“ (2022). Книгата е с обем 247 стр. и включва въведение, съдържание, изложение, заключение, индекс на имената и предметен показалец. Изложението се състои от три части, в които се разпределят тринадесет отделни глави.

Книгата е публикувана от издателство „Springer“, поредица „Humanities - Arts and Humanities in Progress“, което само по себе си представлява свидетелство за научния интерес към изследваните проблеми и високото качество на представения труд.

Всяка от главите представлява проучване, фокусирано върху определен аспект на дигиталната култура, като предметът на изследване е анализиран чрез подбрани семиотични методи и модели. Резултатът е обосноваване на семиотична рамка за интерпретация на дигиталната култура и задълбочен семиотичен анализ на трансформацията от текстуалност към интерактивност (първа част); многостранно разгръщане на тезата за икономиката на опита, представена в богат набор от изследователски теми (втора част); анализ на ефектите на дигиталната култура на личностно и колективно ниво през понятия като емоционалност, идентичност, популизъм, и анализ на формирането на нова „култура на навигацията“ (трета част).

Значимостта на проблема в научно отношение

Дигиталната епоха е относително нов и много динамичен етап от развитието на човешката култура, който привлича интереса на изследователи от най-различни научни области. С оглед на перспективите, които дигитализацията предлага за развитие на науката, както и с оглед на надпреварата за научно-техническо надмощие, където скоростта далеч изпреварва възможността за осмисляне на резултатите, има огромна нужда от анализи, които да проследят и обяснят същността и последствията от технологичната трансформация. Необходимо е изследване и разбиране как с навлизането на новите технологии се конструират знанието, истината, умът, а заедно с тях да бъдат анализирани и дискутирани последствията за начина, по който се конструира реалността и ценностната система, която я подкрепя.

Изследването на проф. Банков е анализ, който отговаря на тези търсения, като среща теорията на семиотичния модел с реалността на консуматорските практики. В голяма степен, научното значение на поставяния от него изследователски проблем се изразява в идентифицирането на подходящи понятия, методи и модели за изследване на дигитализацията и последствията от нея. В резултат от това имаме възможността да разгледаме дигитализацията и комерсиализацията на съвременната култура не само през призмата на икономическите процеси, но също в аналитична дълбочина, която идва от фундаменталните семиотични теории.

Значимост на проблема в научно-приложно отношение

Ролята на хуманитарните дисциплини и социалните науки за практиката е фундаментална. Те са основополагащи за разкриване на концепциите, които водят мисленето и принципите на поведение в едно общество и в този смисъл търговските патенти не са единственият начин за прилагане на научното знание. Осветляването на едно понятие или феномен, тоест неговото „дълбоко разчитане“ посредством концептуалния анализ, става аспект на приложното практическо знание, чрез ефекта, който има върху етиката, образованието, политиките и законодателството.

В тази посока виждам и значението на разглеждания в книгата проблем, който не е само обвързан с конкретни икономически аспекти (парите, икономиката на опита и др.). Отделните аспекти на приложността, които имам предвид, са социално и политически значимите следствия и на тях ще се спра в т.4.

2. Обоснованост на целите и задачите в дисертационния труд.

Всяка част на дисертационния труд съдържа ясна и точна обосновка на целите и задачите си. Отделните глави като цяло имат завършеност и самостоятелна значимост и техните основни цели и теми са ясно очертани. Книгата е добре структурирана логически и всяка глава има собствена подструктура, която организира аргументацията на тезата и емпиричния материал.

3. Съответствие между избраната методология и методика на изследване и поставената цел и задачи на дисертационния труд.

Начинът, по който е конструирано изложението на книгата отразява особеностите на част от методологията. Той наподобява набор от изследвания на случаи, които са едновременно самостоятелни и може да се навлезе в дълбочина и специфики при всеки един от тях, но едновременно са обединени в общата рамка на дискусиата върху дигиталното съзнание в условията на дигиталната икономика.

В така предложената структура на изследване, опитът да се търси единство в многообразието (в случая - модел за разбиране на огромното многообразие от феномени на дигиталната култура) само демонстрира неизбежния разпад на единния наратив. В резултат, всеки един от анализите успява да фиксира наблюдение, мисъл, проблем, да го анализира от семиотична гледна точка, да стигне до определени заключения относно спецификите на дигиталната култура, но не го обвързва задължително в строго системно единство.

В методологичен план особено важни са анализите в първата част на книгата, тъй като авторът обсъжда тук енциклопедичния модел на У. Еко, както и модела на Лотман за семиосферата и ги предлага като инструменти за обяснение на дигиталната култура. Прилагането на семиотични понятия и модели към анализа на Web 2.0 е обосновано и аргументирано чрез голямо количество емпиричен материал.

Проф. Банков успешно използва различни методи като дедуктивна рефлексия, статистика, документални факти и граунд теория, за да валидира теоретичните си модели.

4. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд (описание и оценка), включително наличие на оригинален принос в науката.

Изследването на дигиталната култура чрез семиотични модели е подход, който има за резултат богата палитра от значими научно-теоретични и научно-приложни приноси.

Съгласна съм с описаните от автора приноси на отделните глави, като в научно-теоретично отношение бих подчертала значението на дискусиата в първата част на книгата. В научно-приложно отношение подчертан е приносът на втората и третата част на изследването.

Научни приноси

Смятам за продуктивен подхода на автора да структурира и анализира „живота“ на културата на WEB 2.0 посредством модела на семиосферата. Чрез него е изведена идеята за алгоритмите като културен аналог на биологичния носител на информацията ДНК. От така заложените предпоставки – семиосферата като биологична метафора – е обоснована възможността/риска за социално инженерство. Метафоричното сравнение е последвано от широко тематично изследване на властта на алгоритмите в следващите глави. Подборът на темите в тях е подходящ за надграждане на общата идея за трансформиращата сила на дигиталната култура и последвалия възход на икономиката на

опита. В частност, всяка една от темите подкрепя важна амбиция на изследването – да докаже, че е възможно и при това изключително продуктивно да се приложи семиотичната хипотеза към анализа на дигиталната култура.

Семиотичните методи и подход, който проф. Банков възприема, имат за резултат задълбочен анализ на широк кръг от знакови феномени на дигиталната епоха, всички от които се отличават с огромен социален ефект. Научните приноси на представения труд обхващат разнообразие от сфери и проблеми, общото между които е тяхната социална и културна значимост. Например, темите за специалните дигитални ефекти, емотиконите, алгоритмите за сортиране и филтриране на информацията, футболът, парите, любовта и сексът в дигиталната епоха. Разнообразието на тези проблеми, от една страна, и тяхното обединяване в книгата, от друга, осъществяват водещия принос на представения труд – да се демонстрира приложимостта на семиотичната хипотеза към комерсиалната логика в дигиталната култура.

Научно-приложни приноси

Научно-приложно значение (етическо, политическо) има анализът на темата за собствеността при дискусията на социалните платформи. Един от впечатляващите приложни резултати от сравнението на платфосферата и семиосферата е обосноваването на проблема с недостъпността на центъра на платфосферата (кодът на платформата и големите данни, събрани от потреблението), който би трябвало да дава метанивото на себепознание в нея. Проблемът става очевиден, когато се сравни свободата на достъпа до посоченото от автора метаниво на себепознанието в семиосферата – езикът, литературата, изкуствата - и частната собственост върху метанивото на себепознанието в платфосферата от страна на големите медийни платформи. С този аргумент проф. Банков оригинално надгражда дискусията за частната собственост върху кода, която от десетилетия упражнява решаващо влияние върху развитието на дигиталната култура и икономика.

Съвременната дигитална култура трансформира ключови познавателни способности като паметта, вниманието, логическото мислене. Изследвания като тези на Н.Кар, на когото проф. Банков се позовава, разглеждат причинената от ИКТ трансформация в процесите на обучение и производство на знания и насочват към необходимостта от преструктуриране на образователната система. Проф. Банков успешно успява да опише и анализира в книгата ефекта, който оказват алгоритмите върху трансформацията на знанието. По-конкретно, той описва този ефект като смяна на „културата на ерудицията“ с „култура на навигацията“, което е важен момент в дискутирането на промените в парадигмата на образованието в дигитална среда.

Част от научно-приложните аспекти на представената книга идват от изключителната ситуираност на автора в контекста на семиотичните изследователи като преподавател, редактор, администратор и човек със широка социална мрежа в университетските семиотични среди. Той показва удивително добро познаване на семиотичните школи, техните представители, темите и направленията, по които се работи, включително и независимо от езиковата бариера, що се отнася до възможностите му да ползва литература на италиански, английски, френски и руски език.

Не на последно място трябва да се отбележи, че книгата изгражда систематизирана и аналитична картина на изследванията в областта на дигиталната семиотика. Тя успешно

картографира семиотичното поле, като откроява семиотични изследвания, школи и изследователи. Целта, която заявява авторът и последователно откроява в разработката по всеки един проблем, е да представи модели, които могат да развият адекватна на бъдещето и жизнеспособна семиотична парадигма. Така самата книга очертава мрежа от изследователи, методи, проблеми и школи, познаването на които би било от огромна полза на всеки обучаващ се в областта на семиотиката.

5. Преценка на публикациите по дисертационния труд: брой, характер на изданията, в които са публикувани.

Към дисертационния труд по процедурата са представени пет публикации – една в списание - издателство на НБУ и четири - в престижни международни издателства. Всички публикации са на английски език, една е в съавторство. Представените публикации изпълняват и надхвърлят изискуемия минимум за степента.

Характерно за всички представени по конкурса публикации е създаването на изследователско поле, в което проф. Банков прилага семиотичния подход за интерпретация на комерсиалната култура. Дигиталната култура е фундаментално комерсиализирана и има силата да влияе на възприятието за истината, доброто и красотата (три основни идеи на човешкото мислене) чрез пазарните механизми. Затова подкрепям амбицията на автора да реабилитира семиотиката в рамките „на нова парадигма, в която етическата позиция и теоретичният напредък вървят заедно“ (стр. xxiv) и бих попитала как вижда своята етическа позиция в рамките на семиотиката на дигиталната култура?

6. Цитиране от други автори, отзиви в научния печат и др.

Авторът е представил и надхвърля изискуемия минимум от цитирания в престижни научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни. Данните за цитиранията по документи и в интернет не оставят съмнение за популярността и авторитетността на неговите публикации в научната общност.

7. Мнения, препоръки и бележки.

Препоръчвам на автора да организира превод и издаване на книгата си в България, където има нужда от достъп до такива изследвания. Бих избрала като превод на заглавието не думата „ум“, а „съзнание“, доколкото идеята за ума е много по-свързана с телесното и индивидуалното, докато идеята за съзнанието е по-близка до идеята за културата и общия интелект, което мисля, че е целта на книгата.

Имам забележки към начина, по който е оформен авторефератът. Той би трябвало да подчертава по-добре единството в идеята на изследването. Форматирането също може да бъде подобро.

Най-общо, с оглед на критиките и коментарите относно представения труд на първо заседание, както и в представения протокол от вътрешното обсъждане на книгата, определено бих препоръчала повече внимание към техническите детайли и утвърдените добри практики.

8. **Заклучение с ясно формулирана положителна или отрицателна оценка на дисертационния труд.**

Дисертационният труд, представен от проф. Кристиян Банков е оригинално научно изследване, което има значим принос към развитието на семиотиката и в частност на дигиталната семиотика. Книгата, както и представените допълнително публикации, са научни изследвания с високо качество и неоставящи съмнение за научния принос на автора. Въз основа на посочените качества на дисертационното изследване, на научните и научно-приложни приноси в него, както и на богатата, комплексна дейност на кандидата като преподавател, редактор, администратор, ръководител на проекти и генерален секретар на Международната асоциация за семиотични изследвания, давам положителна оценка и подкрепям присъждането на проф. д-р Кристиян Кръстинов Банков на научната степен „доктор“ по научната специалност “Семиотика”, в професионално направление 3.1. „Социология, антропология и науки за културата“.

Дата: 5.10.2022

Подпис: Христина Амбарева